

Universitatea Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca
Facultatea de Istorie și Filosofie
Școala Doctorală Relații Internaționale și Studii de Securitate

Societatea Penuriei
Comunismul Românesc și lipsurile sale.
Muncitorii din Cluj în anii '60 și '70

Îndrumător științific:

PROF.UNIV.DR. CIPĂIANU GHEORGHE

Doctorand:

ONACIU VLAD

Cluj-Napoca

2017

Cuprins

Acronime	6
INTRODUCERE.....	8
I. Prolegomene	8
I.1. Justificare	8
I.2. Structura lucrării	13
II. Evoluția istoriografiei în timp și spațiu.....	17
II.1. Evoluția istoriografiei comunismului. De la științe politice la istorie socială și economică. De la Hannah Arendt la Sheila Fitzpatrick, iar apoi la Igal Halfin.....	17
II.2. O scurtă prezentare a istoriografiei românești a comunismului.....	25
III. Surse și metodologie.....	34
IV. Macro-economia Penuriei. Câteva explicații teoretice ale funcționării sistemului socialist	44
IV.1. Tipurile constrângerii bugetare și efectul lor asupra economiei	46
IV.2. Planificarea: explicarea unui cadru teoretic de funcționare și deficiențele sale sistemice.....	49
IV.3. În umbra paternalismului.....	55
V. Câteva considerente asupra interviurilor luate	58
V.1. “Dubluorbitul”, viața dublă	58
V.2. Identitatea în “dublugândit”. Disimularea unui comportament adecvat social și sinele real.....	60
VI. O scurtă analiză a autobiografiilor scrise de muncitori în perioada comunistă	61
CAPITOLUL 1: Tipare ale modernizării în Europa Centrală și de Est. România și Rusia. De la liberalismul interbelic la comunism.....	63
I. Situația economică și socială în România interbelică	66
I.1. Evoluția economiei și politicile de modernizare între cele două războaie mondiale.....	68
I.2. Impactul viziunii lui Keynes asupra sistemului economic internațional și contextul pe care l-a generat în epoca postbelică.....	72
II. Rusia între autocrația țarilor și apariția totalitarismului bolșevic.....	74
II.1. ‘Ancien Régime’. Realitățile Rusiei Țariste.....	74
II.2. Rusia sub umbra revoluțiilor. Tranziția de la vechiul sistem la regimul comunist	77
II.3. Prima etapă a comunismului sovietic. Cucerirea puterii de către bolșevici și compromisul Noii Politici Economice	80
III. Nașterea Modelului Stalinist.....	81
III.1. Labirintul puterii de la Kremlin. Stalin își consolidează poziția în vârful Partidului și a Uniunii Sovietice	81
III.2. Repudierea Noii Politici Economice și nașterea modelului stalinist.....	82
IV. Evoluția economiei românești în perioada comunistă. De la monopolizarea economiei la inevitabilul faliment	85
IV.1. Primii ani de după război: Reconstrucție și naționalizare.....	87

IV.2. Planificarea în România.....	91
IV.3. Economia subjugată și îndepărtarea de Moscova.....	94
IV.4. Colectivizarea ca mijloc de mobilizare a resurselor pentru industrializare...	95
IV.5. Dragoste și ură. România și CAER	102
IV.6. Eșecul economiei comuniste în România:.....	104
V. Clujul și fabricile sale în perioada comunistă.....	107
"16 Februarie"	110
Clujana	112
Iris, Fabrica de Porțelan	113
Farmec.....	114
Tehnofrig.....	115
Carbochim.....	116
Concluzii.....	117
CAPITOLUL 2: Construirea și eșecul sistemului de distribuire.....	120
I. Dezvoltarea sistemului de distribuție în Regiunea Cluj	123
II. Dificultățile de funcționare ale Trustului Local de Construcții. Probleme sistematice și soluțiile autorităților locale	140
II.1. Carențele sistemului birocratic în legătură cu proiectele de construcție.....	141
II.2. Problematika stocurilor supranormative în construcții.....	144
II.3. De ce costa orice proiect atât de mult? Eșecul reducerii prețului de cost	147
II.4. Problemele de calitate ale noile blocuri de locuințe.....	149
III. România comunistă sau tărâmul penuriei.....	153
III.2. Penuria bunurilor de consum non-alimentare	163
III.3. Sistemul de aprovizionare cu alimente.....	166
IV. Penuria în raportul dintre salarii și prețuri.....	173
Concluzii.....	182
CAPITOLUL 3: "Blat", Pile, relații și cunoștințe.....	185
I. Economia neoficială ca un concept umbrelă pentru: economia informală, economia secundară, piața neagră și piața gri	186
II. Câteva considerente teoretice despre terminologia folosită	192
I.1. Ce înseamnă "blat"? Există un concept potrivit cazului românesc?	192
I.2. Situația surselor istorice	193
III. Câteva cazuri identificate pentru anii '60.....	194
IV. Spațiul comercial neoficial, economia subterană în anii '70.....	196
III.1. Trafic cu metale prețioase	196
IV.2. Specula și furtul de la locul de muncă.....	204
Concluzii.....	220
CAPITOLUL 4: Construirea unui "muncitor nou"	222
I. Cadrul legislativ privind statutul și situația muncitorilor: Codurile Muncii	225

II. Profilul ”noului muncitor”. Tipare ale migrației dinspre sat spre oraș și relațiile dintre vechii și noii muncitori.....	228
II.1. Evoluții demografice	228
II.2. Dinspre sat spre oraș: migrația permanentă și fenomenul navetismului.....	231
II.3. Între etica tradițională a muncii și pregătirea formală, masificarea educației și creșterea numerică a muncitorimii	241
II.4. Vechii specialiști în lumea comunistă.....	245
III. Educarea ”Muncitorului Nou”	250
IV. Politicile mobilizării	257
III.1. Originile stahanoviste ale întrecerilor socialiste.....	258
III.2. Mobilizare.....	262
III.3. Imaginea fruntașului și “întrecerea socialistă în muncă” în <i>Făclia</i>	265
III.4. <i>Bildungsromanul</i> frunțășiei sau construirea profilului fruntașului.....	266
III.5. Portrete ale frunțășilor, tipologii promovate oficial	269
III.6. Brigada, promovarea muncii colective.....	272
III.7. Efortul “voluntar” în numele construirii socialismului	275
V. Pericolele vieții în fabrică.....	277
V.1. Context istoric în Cluj și cadrul legislativ.....	277
V.2. Bolile profesionale	281
V.3. Accidente de muncă, studii de caz	283
V.4. Munca în asalt	288
Concluzii.....	289
CONCLUZII.....	292
Bibliografie.....	300
ANEXE.....	325

Cuvinte cheie: *penurie, societate, sistem socialist, comunism, întrecerea socialistă în muncă*

Rezumat

Cercetarea, finalizată prin teza de doctorat, *Societatea penuriei. Comunismul românesc și lipsurile sale. Muncitorii din Cluj în anii '60 și '70*, propune o analiză asupra condiției materiale a clasei muncitoare comuniste în deceniile al șaptelea și al optulea prin apelul la metodologia specifică istoriei sociale și a celei economice. Prin îmbinarea unei palete extinse de surse primare, documente de arhive (Serviciul Județean al Arhivelor Cluj, Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității și Open Society Archives), mărturii de istorie orală, presă (ziarul *Făclia*), filme din epoca respectivă, am încercat să oferim o imagine asupra manierei în care funcționa sistemul comunist. Astfel, am reușit să ilustrăm unde au apărut carențele sistemice care au generat și perpetuat penuria, sub o formă sau alta, pe parcursul întregii perioade comuniste.

Lucrarea a reprezentat mai mult decât o simplă cercetare de istorie, ci a fost și o incursiune în trecutul recent din perspectiva unei generații care nu a experimentat sau a trăit doar marginal suișurile și coborâșurile regimului comunist. Îmbinarea surselor arhivistice și a celor de mărturie orală marchează încercarea de a reconstitui o realitate istorică aflată între perspectiva oficială a autorităților și cum acestea au perceput carențele sistemice și experiența populației, care era nevoită să se confrunte în mod direct cu penuria. Cercetarea a încercat să explice de ce eșecul regimului era inevitabil și de ce orice încercare de a ameliora penuria nu avea cum să fie una reușită, deoarece însăși natura inflexibilă a planificării centralizate nu permitea existența unor ajustări raportate la cerințele schimbătoare ale populației. De altfel, penuria în regimul comunist nu a fost prezentă exclusiv la nivelul bunurilor de consum sau a serviciilor, ci formele sale de manifestare s-au conturat și în alte aspecte ale vieții, precum timpul (etatizarea timpului), condițiile de muncă și posibilitatea dezvoltării personale. În această teză de doctorat am încercat să explicăm cum s-au născut toate acestea și cum se implicau reciproc, acutizând penuria deja generalizată.

Pornind de la ideea argumentată de Constantin Iordachi, în legătură cu declinul cercetării de istorie socială simplă și apariția unei simbioze între aceasta și cea economică, am considerat potrivită utilizarea unei metodologii care să împrumute aspecte din fiecare

paradigmă¹. Chiar dacă aceasta este o lucrare cu caracter de micro-istorie, fiind concentrată asupra studiului de caz al orașului Cluj și al muncitorilor săi, fenomenele mai vaste care le influențau și caracterizau viețile trebuie înțelese și explicate printr-o abordare de tip macro. Astfel, pornind de la teza lui Janos Kornai, a economiei de penurie integrată în cadrul sistemului socialist, am încercat să explicăm cum nivelul superior și evoluțiile de aici s-au manifestat direct în rândul populației². Conceptul de societate capătă un nou înțeles, fiind extins în baza teoriei sistemelor dezvoltată de sociologie, pentru a ilustra mai bine cum componentele regimului se interesează și se suprapun, iar carențele dintr-una singură generează unele noi în alte segmente.

Cercetarea noastră își propune două deziderate mari. Pe de o parte, reprezintă o încercare de a dezvolta un cadru conceptual, fapt ilustrat prin segmentul consistent dedicat analizei istoriografice și teoretice. Pe parcursul celor patru capitole, aspectele teoretice sunt reluate, dezvoltate suplimentar și exemplificate. Pe de altă parte, marchează o ilustrare factuală a unora dintre aspectele vieții cotidiene în perioada studiată în rândul muncitorilor de diverse categorii din Cluj, prin prezentarea unor cazuri concrete culese din documentele studiate în arhive.

Introducerea cercetării noastre este mai mult decât o simplă prezentare a celor propuse, a surselor consultate, a literaturii parcurse sau o enumerare și definiție scurtă a conceptelor utilizate. Aici am încercat nu doar să enunțăm teza sistemului socialist și a penuriei cronice care îl caracteriza, ci și o analiză comparativă și aprofundată a istoriografiei existente în România și în afara țării. Astfel, am încercat să definim caracteristicile fundamentale ale celor trei curente care au marcat studierea comunismului, pornind de la școala totalitară, trecând prin revizionismul deceniilor al optulea și al nouălea și până în prezent la post-revizionism. Fără a desconsidera contribuțiile tuturor celor trei ansamble de idei, am optat pentru o îmbinare între abordarea revizionistă, concentrată asupra aspectelor sociale și cea post-revizionistă, care readuce în discuție rolul ideologiei în conturarea individului. Prin subiectul cercetării sale, dar și a metodologiei propuse, o mare sursă de inspirație a fost lucrarea lui Stephen Kotkin, *Magnetic Mountain*³. Am considerat necesară parcurgerea evoluției

¹ Constantin Iordachi, "Reconceptualizing the Social: Toward a New Socio-Cultural History in East-Central Europe", in *Archiva Moldaviae*, Supliment I (2014), pp.23-25.

² Janos Kornai, *Economics of Shortage*, Volumele A și B, North-Holland Publishing Company, Amsterdam, New York, Oxford, 1980; Janos Kornai, *The Socialist System: The Political Economy of Communism*, Oxford University Press, New York, 1992.

³ Stephen Kotkin, *Magnetic Mountain: Stalinism as a Civilization*, University of California Press, Berkley, Los Angeles, Oxford, 1995.

istoriografiei comunismului pentru a putea contribui la o racordare a literaturii autohtone, atât din prisma paradigmelor, dar și a epistemologiei utilizate, a manierei în care ne raportăm la sursele disponibile. Astfel, lucrarea de față este și o încercare de a introduce noi subiecte de cercetare, precum și un alt fel de a citi anumite documente arhivistice până acum ingorate de către istorici.

În primul capitol, am prezentat metamorfozele pe care ideea modernizării a suferit-o în România (încadrată în spațiul central-est european) și în Rusia, unde s-a născut modelul sovietic. Am dorit ca astfel, să ilustrăm mai bine ruptura produsă prin impunerea stalinismului în spațiul autohton și a diferențelor fundamentale dintre cele două cazuri. Abordarea comparativă, considerăm, a servit spre sublinierea diferențelor istorice în spațiul social și economic dintre cele două țări, precum și a raportării acestora la exemplul Occidentului, dar și a felului în care au ales să îl implementeze. Astfel, cu referire la perioada dinaintea instaurării regimului comunist, vorbim aici despre o situație mult mai bună în cazul țăranimii românești, emancipată mai devreme și parțial împrăștiată, un spațiu urban mai răspândit, mai ales în Transilvania și Banat. Deși ambele state s-au confruntat cu o înapoiere schiloditoare, situația României a fost mai bună, iar îndreptarea privirii ideologice spre Occident, a pus-o în opoziție cu modelul sovietic dezvoltat în Rusia după căderea țarilor.

Cea de a doua parte a capitolului reprezintă un scurt istoric al instaurării regimului comunist în România, cu o atenție deosebită acordată schimbărilor din economie. Acest excurs a fost necesar pentru a realiza o introducere a cititorului în lumea acelei epoci, pentru a putea înțelege modificările în plan legislativ și al politicilor economice și cum au influențat viețile oamenilor. Prin prezentarea principalelor trăsături ale planificării centralizate din țară, am ilustrat originile curențelor sistemice și mai ales natura inflexibilității regimului și implicit a incapacității sale de adaptare la realitățile lumii pe care a creat-o.

Cel de al doilea capitol, marchează o abordare directă a construirii sistemului de distribuție a bunurilor de consum și a serviciilor. Mai exact, este vorba despre încercările regimului de a-și onora responsabilitățile față de populație după naționalizarea mijloacelor de producție și distribuție. Acest segment din lucrare a fost construită în jurul documentelor descoperite în arhivele județene din Cluj și a celor din arhivele Consiliului Național pentru Cercetarea Arhivelor Securității. Astfel, cea mai mare parte a perspectivei este cea a autorităților, atât prin raportarea la problemele care apăreau, cât și a tipului de informații pe care o culegeau și pe care alegeau să își bazeze deciziile. În prima parte am prezentat

dificultățile cu care s-a confruntat Sfatul Popular Regional în încercarea de a construi un sistem de distribuire care să satisfacă mai bine nevoile populației. Cele mai multe probleme izvorau din inflexibilitatea sistemului de planificare centralizată, care nu permitea autorităților locale să facă ajustările necesare. Nu de puține ori aprovizionarea întâmpina dificultăți, fie din cauza numărului insuficient de mașini de transport a mărfurilor, fie din cauza lipsei bunurilor cerute. Acest exemplu ilustrează eșecul industriei ușoare și implicit incapacitatea sau lipsa de dorință a regimului de a recunoaște importanța dezvoltării sectorului în durată lungă. Vorbind despre mărfuri, trebuie menționat că nu de puține ori au existat probleme în ceea ce privește calitatea lor, fapt ce ducea doar la agravarea unor tensiuni suplimentare între diferitele componente ale sistemului, accentuând penuria.

Prin parcurgerea materialului arhivistic am urmărit strategiile pe care autoritățile au încercat să le dezvolte pentru a depăși diverse probleme, dar care de cele mai multe ori păreau a contrazice însăși natura sistemului planificat. Simultan, ne demonstrează faptul că nu de puține ori regimul conștientiza totuși problemele care existau, dar era de fapt incapabil să le rezolve. De asemenea, putem observa mecanismul de funcționare al Sfatului Popular al Regiunii Cluj, care acționa ca un reprezentant al regimului în teritoriu, la nivelul autorității statului prin instituțiile sale executive și legislative. De multe ori, acesta era nevoit să administreze relațiile dintre diferitele trusturi sau întreprinderi care contribuiau la dezvoltarea și expansiunea economică și industrială a orașului Cluj. Cel mai interesant exemplu îl constituie cel al interacțiunii dintre Trustul Local de Construcții și Banca de Investiții, care de cele mai multe ori era una antagonică, iar Sfatul Popular trebuia să medieze neînțelegerile și să reducă dimensiunea sancțiunilor.

În ceea ce privește construcțiile propriu-zise, cele mai des întâlnite dificultăți erau legate de calitatea slabă a materialelor folosite, precum și de ampla birocratizare și aglomerare a proceselor de proiectare și execuție, cu efecte în întocmirea ineficientă a documentației și lipsa de predictibilitate a ansamblurilor urbane imaginate. Aceasta din urmă pare să ilustreze foarte bine neconcordanțele și lipsa de coordonare a birocrăției regimului, ceea ce făcea ca procesul de avizare a dosarelor trimise să fie unul de lungă durată, ducând la amânarea începerii lucrărilor (iar iarna nu puteau fi efectuate lucrări). Astfel, era generat un alt fenomen care a preocupat autoritățile, stocurile supranormative, care însemnau o blocare a unor resurse. Deși s-a încercat utilizarea forțată a lor, de fapt, s-a reușit prea puțin, eventual o scădere calitativă a construcțiilor predate beneficiarilor.

Documentele au mai evidențiat un alt comportament, cel al atribuirii vinovăției, astfel, pe parcursul întregului sistem putem observa funcționari sau angajați în diverse funcții care încearcă să își limiteze responsabilitatea, pentru a putea îndeplini planul și a-și păstra beneficiile. Un exemplu ilustrativ este cel al magazinelor care erau obligate să își comercializeze toate produsele aflate în stoc, ceea ce ducea la ezitare în primirea de marfă nouă, mai ales dacă știau că vor întâmpina probleme în a o vinde. Presiunea se muta în planul depozitelor, care la rândul lor aveau o dorință redusă de a-și crea stocuri greu vandabile, iar problema se muta în sectorul industrial, care avea la rândul său restricționări determinate de plan și de resursele pe care le primea.

Cea de a doua parte este dedicată prezentării eșecului sistemului, pornind de la documentele Securității cu privire la starea de spirit a populației. Populația a fost cea care a resimțit cel mai puternic dificultățile întâmpinate în funcționarea sistemului de distribuire, aceștia întâmpinau probleme în a găsi bunuri de consum alimentare și non-alimentare, ceea ce genera cozi și un nivel de nemulțumire în creștere. Regimul a făcut eforturi considerabile spre a supraveghea starea de spirit a populației, încercând chiar și să acopere anumite lipsuri în acele locuri în care situația părea să scape de sub control (adesea prin redistribuiri). Însă niciuna dintre măsurile luate nu a reprezentat o soluție de lungă durată, ci au fost doar tentative de controlare a unui viitor dezastru economic și social.

Următorul capitol poate fi caracterizat ca un excurs în lumea economiei neoficiale sau subterane. Pornind de la fenomenul "blat"-ului, identificat de literatura de specialitate în cazul sovietic⁴, am încercat să oferim un cadru conceptual și o terminologie care să poată fi aplicată realităților autohtone. În limba rusă există cuvântul "blat" cuprinde o serie de activități, adesea condamnate de către regim. În același timp are și o semnificație care definește mai multe tipuri de interacțiuni umane și aduce un element de încredere și apropiere între oameni, transformă activitățile respective într-un mecanism social inter-uman. În limba română nu găsim un echivalent propriu-zis, doar o expresie menită a parodia abuzul de putere al partidului, "P.C.R., pile, relații și cunoștințe". Aceasta mai degrabă cuprinde acel set de acțiuni și obiceiuri care nu doar că ajutau la traversarea penuriei, ci și subminau sau sfidau regimul, fiind o marcă de mândrie. În absența unui termen mai bun, am folosit alternativ variantele rusească și românească, dar și mijloace neoficiale ca un concept alternativ mai vag, care să cuprindă vasta gamă de activități vizată.

⁴ Sheila Fitzpatrick, *Everyday Stalinism. Ordinary Life in Extraordinary Times. Soviet Russia in the 1930s*, Oxford University Press, New York, 2000.

Dincolo de aspectele teoretice dezvoltate în prima parte, am explorat atitudinea regimului față de astfel de fenomene. Istoriografia argumentează că regimul comunist a acceptat comportamente sociale și economice de acest tip, deoarece ar fi acoperit o parte a penuriei⁵. Consultarea documentelor produse de Securitate ilustrează o altă realitate, una în care autoritățile încercau prin controale și acțiuni de prevenție să limiteze sau chiar să stopeze interacțiunile economice în afara sferei sale de control. După cum sugerează și aceeași istoriografie, economia subterană mai degrabă submina sistemul oficial, delegitimându-l suplimentar⁶. Iar efectele acestui fenomen se extindeau și în sfera economiei, deoarece de cele mai multe ori oamenii erau nevoiți să opereze cu bunurile sau cu instrumentele regimului (furt de la locul de muncă, delapidare, etc.), ceea ce doar servea spre subminarea suplimentară a procesului de producție. Cea mai mare parte a capitoului este concentrată asupra deceniului al optulea, fapt determinat de materialul arhivistic descoperit, care oferea mult mai multe informații pentru anii '70, decât pentru anii '60. Am prezentat mai multe exemple de activități neoficiale sau chiar ilicite prin folosirea unor exemple concrete, astfel subliniind nu doar atitudinea autorităților, ci și capacitatea de a genera strategii alternative a populației.

Ultimul capitol a lucrării este dedicat muncitorilor, definirii profilului proletarului pe care regimul a încercat să îl creeze. Analizarea muncitorimii în sistemul comunist reprezintă o muncă de interpretare care trebuie să urmărească mai multe evoluții ale sistemului social și a interacțiunilor dintre indivizii care îl populează, dar și între ei și autorități. Crearea “muncitorimii noi” s-a integrat fără niciun dubiu în proiectul de creare a “omului nou” și a unei societăți socialiste. Precum celelalte aspecte avute în vedere pe parcursul lucrării și experimentul construirii proletariatului a fost caracterizat de penurie, chiar la mai multe niveluri. Prin construirea unui regim legal restrictiv, prin transformarea ponderilor dintre vechea și noua muncitorime, rezultat al valurilor de industrializare forțată, prin noile forme de educație, de profesionalizare a tinerei generații nu doar la locul de muncă, printr-o nouă etică a muncii, a potențat un conflict latent la nivelul relațiilor sociale și a celor de muncă.

Aici am acordat foarte multă atenție fenomenului migrației dinspre sat spre oraș sub cele două forme majore ale sale, cea permanentă și navetismul. Fiecare a avut un impact diferit asupra dezvoltării economice a orașului, dar și asupra peisajului urban. Cea dintâi formă a dus la un fenomen cunoscut în istoriografie ca ruralizarea orașelor. Acest fapt derivă

⁵ Alena V. Ledeneva, *Russia's Economy of Favours: Blat, Networking and Informal Exchange*, Cambridge University Press, New York, 1998, p.3.

⁶ *Ibidem*.

din diferența de valori și moduri de viață între mediul rural și cel urban. Într-o anumită măsură am încercat să ilustrăm și eforturile regimului de a-i educa pe noii orășeni, de a-i adapta la un nou stil de viață. Navetismul, la rândul său, a adus o serie de schimbări pentru proaspeții muncitori industriali, deoarece a implicat un efort suplimentar pentru ei, mai ales în primele etape, când infrastructura nu era încă pusă la punct (construirea unor halte în satele din apropierea Clujului). Pornind de aici, am încercat să prezentăm și relația dintre vechii și noii muncitori. Astfel, am adus în prim plan schimbările suferite de etica tradițională a muncii și cum acest fenomen a generat tensiuni între cele două categorii ale proletariatului. De altfel, politica de masificare a educației a dus la apariția relativ subită a unor categorii noi de muncitori calificați, dar care nu erau neapărat dintre cei mai eficienți, iar o parte din exemplele ilustrate în lucrare prezintă interacțiunea lor cu colegii mai experimentați. În același timp, relația acestora trebuie privită în fundalul planificării și a normelor stricte impuse, care antagonizau suplimentar muncitorimea. Astfel, pot fi identificate strategii de discriminare și marginalizare a noilor angajați, care în mod evident erau nemulțumiți de tratamentul primit, fapt ce creștea tensiunile în fabrici și îngreunau procesul de producție.

Pe parcursul acestui capitol am urmărit și eforturile propagandistice ale regimului de a mobiliza noul său proletariat prin organizarea ”întrecerii socialiste în muncă”. În aspectele teoretice am apelat la o abordare comparativă, privind pe de o parte, spre cazul sovietic al stahanovismului, iar pe de altă parte, spre alte exemple din statele comunizate din Europa Centrală și de Est. În acest demers am folosit cu precădere presa epocii, mai exact un studiu de caz pe ziarul *Făclia*, instrumentul propagandistic oficial al Sfatului Popular Regional Cluj. Am acordat atenție descrierilor muncitorului ideal, acela care era mereu “fruntaș” și care constituia un exemplu pentru colegii săi. Astfel, am încercat să înțelegem ce imagine încerca regimul să inculce cetățenilor, precum și care erau cerințele morale în câmpul muncii pe care autoritățile le încurajau și răsplăteau.

Munca în fabrică a atras după sine o serie de probleme noi pentru cei care s-au angajat acolo. Condițiile oferite de regim erau adesea îndoielnice. Bolile profesionale și accidentele de muncă au caracterizat existența acestor indivizi și au creat numeroase tragedii. Carențele sistemului de producție, proasta aprovizionare cu resurse a întreprinderilor, a generat un fenomen numit munca în asalt, care avea un ritm nesigur, crescând riscul unor incidente nefericite.

Penuria, sub diferitele sale forme de manifestare, a marcat existența regimului comunist. Chiar și în perioadele de relativă bunăstare pentru populație, aceasta s-a manifestat la nivelul sistemului prin carențele generate în funcționarea componentelor interconectate. Societatea creată de regimul comunist trebuie percepută mai degrabă ca un sistem, deoarece a implicat aproape toate nivelele, de la economie, administrație, politică și până la viața cotidiană a indivizilor. Dată fiind natura planificată și centralizată a societății comuniste, aceasta a devenit inflexibilă și incapabilă spre a se adapta la schimbările pe care chiar ea le-a generat în țară (industrializare, urbanizare și modernizare), dar și la cele din planul economiei internaționale. Aceste carențe sistemice au generat un comportament de atribuire a responsabilității pentru eșec și greșeli, totul pornind de la condiționarea privilegiului social prin performanța raportată la executarea planului.

Bibliografie

Arhive Inedite

Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității

Dosar Informativ Jenei Dezideriu, I235724/1; I235724/2; I235724/3

Dosar Informativ, R179244, Vol.2

Dosar Informativ, I235724, Vol.1; I235724, Vol.2

Fonduri Documentare:

Dosar D002774/Vol.1, Întreprinderea Mecanică de Material Rulant 16 Februarie; Dosar D2800/Vol.1, Dosar Obiectiv Nr.157 din 24.02.1954 Iris; Dosar D002806/Vol.1, Farmec; Dosar D2777/Vol.2, Dosar Obiectiv Tehnofrig;

Fonduri Obiective:

Dosar CERO, D 2800, Vol.2; Dosar ICCPDC, D 002779, Vol.1;

Fond Starea de Spirit a Populației:

D 018306, Vol.1; D 018306 Vol.3; D 018306, vol.14; D 018306, Vol.15; D 018306 Vol.16; D 018306, Vol.17; D 018306, Vol.22; D 018306, Vol.24; D 018306, Vol.25; D 018306, Vol.26; D 018306, vol.27; D 018306, Vol.29; D 018306, Vol.30; D 018306 Vol.31

Serviciul Județean Cluj-Napoca al Arhivelor Naționale Istorice Centrale

Fond Întreprinderea Carbochim Cluj-Napoca:

Dosar nr.1/1949, Monografia Uzinei Carbochim; Dosar nr.4/1960-1962, "Registrul personalului"; Dosar nr.30/1960, Procese Verbale. Evidența accidente și boli profesionale; Dosar nr.47/1961, Regulament de primiere a muncitorilor; Dosar nr.53/1961, Stat de Funcțiuni – Structura de personal; Dosar 92/1963, Dări de seamă protecția muncii. Accidente de muncă și boli profesionale; Dosar nr.113/1964, Stat de Funcțiuni – Corespondență de la Minister industrie

Fond Tehnofrig:

Dosar nr. 65/1966, Stat de Funcțiuni; Dosar nr.78/1966; Dosar Nr.371/1964; Dosar Nr.372/1964;

Fond Unirea:

Dosar Nr.526/1962, Corespondența cu probleme cadre privind încadrarea personalului, Dosar Nr.527/1962

Fond Întreprinderea de Porțelan "Iris":

Dosar nr.84/1973-1978, "Plecări în străinătate în interesul serviciului 1973-1978"; Dosar nr.411/1981, "Locuințe proprietate pers. sistat și restituit 1981"; Dosar nr.480/1983, Accidente de Muncă – Compartiment Protecția Muncii; Dosar nr.418/1981, Compartimentul Protecția Muncii; Dosar nr.571/1987, Accidente de Muncă – Compartiment Protecția Muncii

Fond Sfatul Popular al Regiunii Cluj:

Secțiunea Comercială: Dosar nr.3/1960; Dosar nr.7/1960; Dosar nr.27/1961; Dosar nr.33/1961; Dosar nr.29/1961; Dosar nr.30/1961; Dosar nr.41/1960;

Secțiunea Secretariat Administrativă: Dosar Nr.2/1962; Dosar Nr.1/1963; Dosar Nr.5/1963; Dosar Nr.6/1963; Dosar Nr.7/1963; Dosar nr.5/1964; Dosar nr.6/1964

Secțiunea Planificări: Dosar Nr.11/1960; Dosar Nr.17/1960

Secțiunea Organizatorică: Dosar Nr.11/1963

Fond Comitetul Orășenesc de Partid Cluj:

Dosar nr.5/1965, Materiale prezentate în ședințe de birou; Dosar nr.24/1964, Comitetul de Partid Uzina Tehnofrig; Dosar nr.145/1964, Banca de Stat RPR; Dosar nr.146/1964, Banca de Investiții

Open Society Archives

300-2-7, Box 5, Consumers: Durability 1966-76; 300-2-7, Box 5, Consumers 1963-69; Box, Consumers 1970-72; Box 5, Consumers 1963-69; 300-2-7, Box 5, Consumers, 1973-74; 300-2-7, Box 5, Consumers: Shortage 1976-78

Lucrări generale

Cărți

1. Antonovici, Valeriu, *Munca Patriotică. Radiografia unui Ideal Falsificat*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2015
2. Applebaum, Anne, *Iron Curtain: The Crushing of Eastern Europe 1944-56*, Doubleday, New York, 2012
3. Arendt, Hannah, *Originile Totalitarismului*, Ediția a III-a, Humanitas, București, 2014
4. Arnason P, Johann, *The Future that Failed: Origins and Destinies of the Soviet Model*, Routledge, Londra, New York
5. Attwood, Lynne, *Creating the New Soviet Woman. Women's Magazines as Engineers of Female Identity, 1922-53*, New York, Macmillan, 1999
6. Axenciuc, Victor, *Produsul intern brut al României 1862-2000. Serii Statistice seculare și argumente metodologice. Volum I: Produsul intern brut 1862-2000. Sinteza seriilor de timp a indicatorilor globali, pe secțiuni temporale*, Editura Economică, București
7. Bartov, Omer, *Erased: Vanishing Traces of Jews: Galicia in Present-Day Ukraine*, Princeton University Press, Princeton, 2007
8. Banu, Florian, *Asalt asupra Economiei României: de la Solagra la Sovrom (1936-1956)*, Editura Nemira, București, 2004
9. Beevor, Anthony, *Berlin: Căderea – 1945*, Editura Rao, București, 2013
10. Berend T., Ivan, *An Economic History of Twentieth-Century Europe: Economic Regimes from Laissez-Faire to Globalization*, Cambridge University Press, New York, 2006

11. Besançon, Alain, *Anatomia unei Stafii*, Humanitas, București, 2014
12. Bidet, Jacques, *Exploring Marx's Capital: Philosophical, Economic and Political Dimensions*, Brill, Leiden, Boston, 2007
13. Borhi, Lazslo, *Hungary in the Cold War 1945-1956: Between the United States and the Soviet Union*, Central European University Press, Budapest, New York, 2004
14. Borșa, Sanda, Croitor, Mihai, *Colectivizarea în România: mecanismele legislative ale subordonării lumii rurale: 1949-1962*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009
15. Borșa, Sanda, *Colectivizarea agriculturii în fosta regiune administrativă Cluj: 1949-1962*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2012
16. Borșa, Sanda, *Between propaganda and repression: The collectivization of the Romanian agriculture and the metamorphoses of the rural world: 1949-1962*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2013
17. Brandenberger, David, *Propaganda State in Crisis: Soviet Ideology, Indoctrination, and Terror Under Stalin, 1927-1941*, Yale University Press, New Haven, Londra, 2011
18. Brooks, Jeffrey, *Thank You, Comrade Stalin! Soviet public culture from Revolution to Cold War*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 2000
19. Brubaker, Rogers, Feischmidt, Margit, Fox, Jon, Grancea, Liana, *Politica Naționalistă și Etnicitate Cotidiană într-un Oraș Transilvănean*, Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale & Kriterion, Cluj-Napoca, 2010
20. Burakowski, Adam, *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu 1965-1989. Geniul Carpaților*, Trad. Vasile Moga, Polirom, Iași, 2011
21. Câmpeanu, Pavel, *The Origins of Stalinism: From Leninist Revolution to Stalinist Society*, M.E. Sharpe, New York, London, 1986
22. Câmpeanu, Pavel, *The Genesis of the Stalinist Social Order*, M.E. Sharpe, New York, London, 1988
23. Câmpeanu, Pavel, *Exit Toward Post-Socialism*, M.E. Sharpe, New York, London, 1990
24. Câmpeanu, Pavel, *România: Coadă pentru hrană. Un mod de viață*, Editura Litera, București, 1994
25. Cioroianu, Adrian, *Pe umerii lui Marx: O introducere în istoria comunismului românesc*, Editura Curtea Veche, București, 2007
26. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998

27. Conquest, Robert, *Harvest of Sorrow: Soviet Collectivization and the Terror-Famine*, Oxford University Press, Oxford, New York, 1988
28. Conquest, Robert, *Stalin: Breaker of Nations*, Weidenfeld, London, 1993
29. Crampton, RJ, *Eastern Europe in the Twentieth Century – And After*, Second Edition, Routledge, London, New York, 1997
30. Croitor, Mihai, *România și Conflictul Sovieto-Chinez (1956-1971)*, Editura Mega, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014
31. Croitor, Mihai, Borșa, Sanda, *Triunghiul Suspiciunii: Gheorghiu-Dej, Hrușciov și Tito (1954-1964)*, Editura Mega, Volumul I, Cluj-Napoca, 2014
32. Crowther E., William, *The Political Economy of Romanian Socialism*, Praeger, New York, Westport, London, 1988
33. D'Agostino, Anthony, *Gorbachev's Revolution, 1985-1991*, Macmillan, Londra, 1998
34. de Zayas, Alfred-Maurice, *A Terrible Revenge: The Ethnic Cleansing of the East European Germans, 1944-1950*, St. Martin's Press, New York, 1994
35. Deletant, Dennis, *Ceaușescu and the Securitate: Coercion and Dissent in Romania, 1965-1989*, M.E. Sharpe, 1995
36. Deletant, Dennis, *Communist Terror in Romania: Gheorghiu-Dej and the Police State, 1948-1965*, C. Hurst & Co. Publishers, London, 1999
37. Denisov, Liubov, *Rural Women in the Soviet Union and Post-Soviet Russia*, Routledge, Londra, New York, 2010
38. Djilas, Milovan, *The New Class: An Analysis of the Communist System*, A Harvest/HJB Book, San Diego, New York, London, 1957
39. Coord. Doboș, Corina, Jinga M., Luciana, Soare S., Florin, *Politica Pronatalistă a Regimului Ceaușescu. O perspectivă comparativă*, Iași, Polirom, 2010.
40. Dobrinu, Dorin, Iordachi, Constantin, *Țărănimea și puterea: procesul de colectivizare a agriculturii din România (1949-1962)*, Polirom, Iași, 2005
41. Durandin, Catherine, *Istoria Românilor*, Institutul European, 1998
42. Ellman, Michael, *Socialist Planning*, Ediția a III-a, Cambridge University Press, Cambridge, 2014
43. Evan, Richard, *Al Treilea Reich*, Vol.I, Editura Rao, București, 2010
44. Ferguson, Niall, *The World War: Twentieth-Century Conflict and the Descent of the West*, The Penguin Press, New York, 2006
45. Figes, Orlando, *A People's Tragedy: The Russian Revolution 1891-1924*, Pimlico, London, 1997

46. Filtzer, Donald, *Soviet Workers and Stalinist Industrialization: The Formation of Modern Soviet Production Relations, 1928-1941*, Pluto Press, London, 1986
47. Filtzer, Donald, *Soviet Workers And De-Stalinization: The consolidation of the modern system of Soviet production relations, 1953-1964*, Cambridge University Press, New York, 2002
48. Filtzer, Donald, *Soviet Workers and Late Stalinism: Labour and the Restoration of the Stalinist System after World War II*, Cambridge University Press, New York, 2004
49. Ed. Fitzpatrick, Sheila, *The Cultural Revolution in Russia, 1928-1931*, University of Indiana Press, Bloomington, 1978
50. Fitzpatrick, Sheila, *Education and Social Mobility in the Soviet Union 1921-1934*, Cambridge University Press, Londra, New York, Melbourne, 1979
51. Fitzpatrick, Sheila, *Everyday Stalinism. Ordinary Life in Extraordinary Times. Soviet Russia in the 1930s*, Oxford University Press, New York, 2000
52. Fitzpatrick, Sheila, *Stalinismul de Fiecare Zi: Viața Cotidiană în Rusia Sovietică a Anilor 1930*, Editura Corint, București, 2015
53. Ed. Fischer-Galați, Stephen, *The Socialist Republic of Romania*, The Johns Hopkins Press, Baltimore, 1969
54. Friedlander, Saul, *The Years of Extermination: Nazi Germany and the Jews, 1939-1945*, HarperCollins.
55. Friedrich, Carl Joachim, Brzezinski, Zbigniew, *Totalitarian Dictatorship and Autocracy*, Harvard University Press, Cambridge, 1956
56. Ed. Fürst, Juliane, *Late Stalinist Russia: Society under reconstruction and reinvention*, Routledge, Londra, New York, 2006
57. Fürst, Juliane, *Stalin's Last Generation: Soviet Post-War Youth and the Emergence of Mature Socialism*, Oxford University Press, New York, 2010
58. Galbraith, John Kenneth, *The Affluent Society*, Mariner Book, Boston, New York, 1998
59. Georgescu, Vlad, *Istoria Românilor: De la origini până în zilele noastre*, Ed. a IV-a, Humanitas, București, 1995
60. Ed. Geyer, Michael, Fitzpatrick, Sheila, *Beyond Totalitarianism: Stalinism and Nazism Compared*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009
61. Giddens, Anthony, Sutton W., Philip, *Essential Concepts in Sociology*, Polity, Cambridge, 2014

62. Gregory R. Paul, *The Political Economy of Stalinism: Evidence from the Soviet Secret Archives*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004.
63. Halfin, Igal, *From Darkness to Light*, University of Pittsburgh Press, 2000
64. Halfin, Igal, *Terror in My Soul: Communist Autobiographies on Trial*, Harvard University Press, Cambridge, 2003
65. Halfin, Igal, *Red Autobiographies: Initiating the Bolshevik Self*, University of Washington Press, Seattle, 2011
66. Harrari, Yuval Noah, *Homo Deus: A Brief History of Tomorrow*, Harvill Secker, London, 2016
67. Hellbeck, Jochen, *Revolution on My Mind: Writing a Diary under Stalin*, Harvard University Press, Cambridge, Londra, 2006
68. Hellbeck, Jochen, *Stalingrad: The City, The Defeated, The Third Reich*, PublicAffairs, New York, 2015
69. Hitchins, Keith, *România 1866-1947*, Humanitas, București, 1994
70. Hoerder, Dirk, *Migrations and Belongings, 1870-1945*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge and London
71. Hughes, James, *Stalin, Siberia and the Crisis of the New Economic Policy*, Cambridge University Press, Cambridge, 1991
72. Iancu, Gheorghe, Țărău, Virgiliu, Trașcă, Ottmar, *Colectivizarea agriculturii în România: aspecte legislative, 1945-1962*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000
73. Ed. Ilic, Melanie, *Women in the Stalin Era*, Palgrave Macmillan, New York, 2001
74. Ionescu, Ghiță, *Comunismul în România*, Editura Litera, București, 1994
75. Ionete, Constantin, *Prețuri și Tarife*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983
76. Ionete, Constantin, *Criza de Sistem a Economiei de Comandă și Etapa sa Explozivă*, Editura Expert, București, 1993
77. Janos C., Andrew, *East Central Europe in the Modern World: The Politics of the Borderlands from Pre- to Post-Communism*, Stanford University Press, Stanford, 2000
78. Johnson, Paul, *O istorie a Lumii Moderne 1920-2000*, Ediția a 3-a, Humanitas, București, 2014
79. Jowitt, Kenneth, *Revolutionary Breakthroughs and National Development: The Case of Romania, 1944–1965*, University of California Press, Berkley, Los Angeles, 1971
80. Judt, Tony, *Epoca Postbelică. O istorie a Europei de după 1945*, Polirom, Iași, 2008

81. Keynes, John Maynard, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, HBJ Book, Harcourt Brace Jovanovich Publishers, San Diego, New York, London, 1964
82. Kershaw, Ian, *Sfârșitul: Rezistența sfidătoare și înfrângerea Germaniei lui Hitler, 1944-1945*, Editura Corint, București, 2011
83. Kharkhordin, Oleg, *The Collective and the Individual in Russia: A Study of Practices*, University of California Press, Berkley, Los Angeles, Londra, 1999
84. Khlevnyuk V., Oleg, *Stalin: New Biography of a Dictator*, Yale University Press, New Haven & London, 2015
85. Kligman, Gail, *The Politics of Duplicity: Controlling Reproduction in Ceausescu's Romania*, University of California Press, Berkley, Los Angeles, London, 1998
86. Kligman, Gail, *Nunta mortului: ritual, poetică și cultură populară în Transilvania*, Polirom, Iași, 2005
87. Kligman, Gail, Verdery, Katherine, *Peasants Under Siege: The Collectivization of Agriculture in Romania, 1949-1962*, Princeton University Press, Princeton, 2011
88. Kornai, Janos, *Economics of Shortage*, Volumele A și B, North-Holland Publishing Company, Amsterdam, New York, Oxford, 1980
89. Kornai, Janos, *Contradictions and Dilemmas: Studies on the Socialist Economy and Society*, The MIT Press, Cambridge, London, 1986
90. Kornai, Janos, *The Socialist System: The Political Economy of Communism*, Oxford University Press, New York, 1992
91. Kotkin, Stephen, *Magnetic Mountain: Stalinism as a Civilization*, University of California Press, Berkley, Los Angeles, Oxford, 1995
92. Kotkin, Stephen, *Stalin: Volume I: Paradoxes of Power, 1878-1928*, Penguin Books, London, 2014
93. Lampe R., John, Jackson R., Marvin, *Balkan Economic History, 1550-1950: From Imperial Borderlands to Developing Nations*, Indiana University Press, Bloomington, 1982
94. Ledeneva, Alena, *Russia's Economy of Favours: Blat, Networking and Informal Exchange*, Cambridge University Press, 1998
95. Lieven, Dominic, *The End of Tsarist Russia: World War I and the March to Revolution*, Viking Books, New York, 2015
96. Livezeanu, Irina, *Cultural Politics in Greater Romania: Regionalism, Nation Building, and Ethnic Struggle, 1918-1930*, Cornell University Press, Ithaca, London, 1995

97. Lüdtke, Alf, *Everyday Life in Mass Dictatorship: Collusion and Evasion*, Palgrave Macmillan, New York, 2016
98. Manoilescu, Mihail, *Forțele naționale productive și comerțul exterior. Teoria protecționismului și a schimbului internațional*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986
99. Marin, Manuela, *Nicolae Ceaușescu. Omul și cultul*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2016
100. Marr, Andrew, *A History of Modern Britain*, Pan Books, Oxford, 2009
101. Marwick, Arthur, *A History of the Modern British Isles, 1919-1999*, Blackwell Publishers, Oxford, 2006
102. Marx, Karl, *Capitalul*, Editura Forum, București.
103. Mărginean, Mara, *Ferestre spre Furnalul Roșu: Urbanism și cotidian în Hunedoara și Călan (1945-1968)*, Polirom, Iași, 2015
104. Montefiore, Simon Sebag, *Curtea Țarului Roșu*, Polirom, Iași, 2014
105. Montias, John Michael, *Economic Development in Communist Rumania*, The M.I.T. Press, Cambridge & London, 1967
106. Murgescu, Bogdan, *România și Europa: Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, Polirom, Iași, 2010
107. Naimark M., Norman, *Stalin's Genocides*, Princeton University Press, Princeton & Oxford, 2010
108. Nove, Alec, *Stalinism and After: The Road to Gorbachev*, Routledge, London, New York, Fifth Edition, 2005
109. Overy, Richard, *The Dictator's: Hitler's Germany and Stalin's Russia*, Penguin Books, London, 2005
110. Păun, Nicolae, *Viața Economică a României 1918-1948*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2009
111. Ed. Penn, Shana, Massin, Jill, *Gender Politics and Everyday Life in State Socialist Eastern and Central Europe*, Palgrave Macmillan, New York, 2009
112. Petrescu, Dragoș, *Entangled Revolutions: The breakdown of the communist regimes in East-Central Europe*, Editura Enciclopedică, București, 2014
113. Pipes, Richard, *Russia Under the Old Regime*, Charles Scribner's Sons, New York, 1974
114. Pittaway, Mark, *The Workers's State: Industrial Labor and the Making of Socialist Hungary, 1944-1958*, University of Pittsburg Press, 2012

115. Pleșa, Elis, *Gheorghe Gheorghiu-Dej: Cultul personalității*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015
116. Porket, J.L., *Unemployment in Capitalist, Communist and Post-Communist Economies*, St. Martin's Press, Londra, p.xiv
117. Priestland, David, *Stalinism and the Politics of Mobilization: Ideas, Power, and Terror in Inter-War Russia*, Oxford University Press, New York, 2007
118. Priestland, David, *The Red Flag: Communism and the Making of the Modern World*, Penguin Books, Londra, 2009, ebook
119. Randall E., Amy, *The Soviet Dream World of Retail Trade and Consumption in the 1930s*, Palgrave Macmillan, New York, 2008
120. Rossman J., Jeffrey, *Worker Resistance Under Stalin: Class and Revolution on the Shop-Floor*, Harvard University Press, Cambridge, 2005
121. Ross, Corey, *Constructing Socialism at the Grass-Roots: The Transformation of East Germany, 1945-1965*, MacMillan, 2000
122. Rostaș, Zoltan, Momoc, Antonio, *Istorie la firul ierbii: documente sociale orale*, Editura Tritonic, București, 2003
123. Rostaș, Zoltan, Momoc, Antonio, *Activiști mărunți: istorii de viață*, Editura Curtea Veche, București, 2007
124. Rostaș, Zoltan, Momoc, Antonio, *Bișnițari, descurcăreți, supraviețuitori*, Editura Curtea Veche, București, 2013
125. Schmidl A., Erwin, Ritter, Laszlo, *The Hungarian Revolution 1956*, Osprey Publishing, New York, 2006
126. Ed. Siegelbaum, Lewis, *Borders of Socialism: Private Spheres of Soviet Russia*, Palgrave Macmillan, New York, 2006
127. Siegelbaum, Lewis, *Cars for Comrades: The Life of the Automobile*, Cornell University Press, Ithaca, London, 2008
128. Ed. Siegelbaum, Lewis, *The Socialist Car: Automobility in the Eastern Bloc*, Cornell University Press, Ithaca, London, 2011
129. Ed. Smith, Jeremy, Ilic, Melanie, *Khrushchev in the Kremlin: Policy and government in Soviet Union, 1953-1964*, Routledge, Londra, New York, 2011
130. Shafir, Michael, *Romania: Politics, Economics and Society: Political Stagnation and Simulated Change*, Frances Pinter Publishers & Lynne Rienner Publishers, London & Boulder, 1985

131. Shapiro, Stephen, *How to Read Marx's Capital*, Pluto Press, Londra, Ann Harbor, 2008
132. Snyder, Timothy, *Tărâmul Morții: Europa între Hitler și Stalin*, Humanitas, București, 2012
133. Tănase, Stelian, *Elite și societate: Guvernarea Gheorghiu-Dej: 1948-1965*, Humanitas, București, 2006
134. Tismăneanu, Vladimir, *Lumea secretă a nomenclaturii: Amintiri, dezvăluiri, portrete*, Humanitas, București, 2012
135. Tismăneanu, Vladimir, *Diavolul în Istorie: Comunism, fascism și câteva lecții ale secolului XX*, Humanitas, București, 2013
136. Tismăneanu, Vladimir, *Stalinism pentru Eternitate: O istorie politică a comunismului românesc*, Humanitas, București, 2014
137. Tismăneanu, Vladimir, *Efigii ale unui coșmar istoric*, Humanitas, București, 2015
138. Toader, Alexandra, *Cultul personalității lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (1944-1965)*, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza Iași, Iași, 2015
139. Ed. Todorova, Maria, Dimou, Augusta, Troebst, Stefan, *Remembering Communism: Private and Public Recollections of Lived Experience in Southeast Europe*, Central European University Press, Budapesta, New York
140. Trond, Gilberg, *Nationalism and Communism in Romania: The Rise and Fall of Ceaușescu's Personal Dictatorship*, Westview Press, Boulder, San Francisco, Oxford, 1990
141. Tucker C., Robert, *Stalinism: Essays in Historical Interpretation*, Transaction Publishers, Londra, 1977
142. Tucker C., Robert, *Stalin in Power: The Revolution from Above, 1928-1941*, W.W. Norton & Company, New York, Londra, 1990
143. Turnock, David, *The Economy of East-Central Europe, 1815-1989: Stages of transformation in a peripheral region*, Routledge, London, New York, 2006
144. Țărău, Virgiliu, *Alegeri fără opțiune: Primele scrutinuri parlamentare din Centrul și Estul Europei după cel de-al Doilea Război Mondial*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2005
145. Vatulescu, Cristina, *Police Aesthetics: Literature, Film, and the Secret Police in Soviet Times*, Stanford University Press, Stanford, 2010

146. Verdery, Katherine, *Transylvanian Villagers: Three Centuries of Political, Economic, and Ethnic Change*, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London
147. Verdery, Katherine, *Compromis și rezistență: Cultura română sub Ceaușescu*, Trad. Mona Antohi și Sorin Antohi, Humanitas, București, 1994
148. Verdery, Katherine, *What Was Socialism and What Comes Next?*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1996
149. Ed. Vihavainen, Timo, Bogdanova, Elena, *Communism and Consumerism: The Soviet Alternative to the Affluent Society*, Brill, Leiden, Boston, 2016
150. Viola, Lynne, *The Best Sons of the Fatherland: Workers in the Vanguard of Soviet Collectivization*, Oxford University Press, New York, 1987
151. Viola, Lynne, *Peasant Rebels Under Stalin: Collectivization and the Culture of Peasant Resistance*, Oxford University Press, New York, 1996
152. Ed. Viola, Lynne, Danilov, V.P., Ivnitskii, N.A., Kozlov, Denis, *The War Against the Peasantry, 1927-1930: The Tragedy of the Soviet Countryside*, Yale University Press, New Haven & London, 2005
153. Voslensky, Michael, *La Nomenklatura: Les Privilégiés en U.R.S.S.*, Pierre Belfond, Paris, 1980
154. Weeks R., Theodore, *Across the Revolutionary Divide: Russia and the USSR, 1861-1945*, Wiley-Blackwell, Oxford, 2011
155. Wendt, Alexander, *Social Theory of International Politics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999
156. Yekelchik, Serhy, *Stalin's Citizens: Everyday Politics in the Wake of Total War*, Oxford University Press, New York, 2014
157. Yergin, Daniel, Stanislaw, Joseph, *The Commanding Heights: The Battle for the World Economy*, Simon & Schuster, New York, London, Toronto, Sydney, Singapore, 2002
158. Ziegler E., Charles, *The History of Russia*, Second Edition, ABC Clio, Santa Barbara, Denver, Oxford, 2009

Volume și anuare

1. Coord. Bosomitu, Ștefan, Burcea, Mihai, *Spectrele lui Dej: Incursiuni în biografia și regimul unui dictator*, Polirom, Iași, 2012

2. Coord. Bosomitu, Ștefan, Jinga M., Luciana, *Marginalități, periferii și frontiere simbolice: Societatea comunistă și dilemele sale identitare*, Anuarul Institutului pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, Vol. IX, 2015, Polirom, Iași
3. Coord. Jinga M., Luciana, Bosomitu, Ștefan, *Între Transformare și Adaptare. Aspectele cotidianului în regimul comunist din România*, Anuarul Institutului pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoriei Exilului Românesc, Vol.VIII, Polirom, Iași, 2013

Studii, articole și capitole

1. ***, “Carbon Monoxide in the Workplace, Industrial Accident Prevention Association”, 2008, http://www.iapa.ca/pdf/carbon_monoxide_feb2003.pdf, accesat la data de 19.06.2014
2. Andorka, Rudolf, “The Importance and the Role of the Second Economy for the Hungarian Economy and Society”, in *Aula*, Vol.12, No.2 (1990)
3. Antonovici, Valeriu, ”Munca patriotică: control social și mobilizare în proiectul socialist”, in *Represiune și Control Social în România Comunistă*, Anuarul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, Polirom, Iași, 2011
4. Bedein G., Arthur, Phillips R., Carl, „Scientific Management and Stakhanovism in the Soviet Union: A Historical Perspective”, in *International Journal of Social Economics*, Vol.17, Nr.10
5. Bolovan, Sorina, Bolovan Ioan, “Populația Orașului Cluj în Secolul al XX-lea”, <http://dspace.bcucluj.ro/bitstream/123456789/47863/3/Bolovan%2BIoan-Populatia%2Borasului%2BCluj-2005.pdf> , accesat la data 02.08.2017
6. Chen, Martha Alter, ”The Informal Economy: Definitions, Theories and Policies”, in *Wiego Working Paper*, No.1 (August, 2012)
7. Cohen-Almagor, Raphael, ”Between Autonomy and State Regulations: J.S. Mill’s Elastic Paternalism”, in *Philosophy*, Vol.87, No.4 (Octombrie 2012)
8. Copilaș, Emanuel, ”Economical Divergences and Geopolitical Opportunities: Romanian Foreign Policy in the Last Period of the Gheorghiu-Dej Regime”, in *Revista Română de Geografie Politică*, An XII, Nr.2 (Noiembrie 2010)

9. Davies, R.W., Khlevniuk, Oleg, „Stakhanovism and the Soviet Economy”, in *Europe-Asia Studies*, Vol.54, Nr.6 (Sep.,2002)
10. Deaux, Kay, Kay Deaux, *Social Identity*, www.utexas.edu/courses/stross/ant393b_files/ARTICLES/identity.pdf
11. Deletant, Dennis, Ionescu, Mihail, “Romania and the Warsaw Pact” in *Cold War International History Project*, Working paper no.43, Woodrow Wilson International Center for Scholars
12. Dutton, Edward Croft, “Ritual, Taboo and Political Protest”, in *Mankind Quarterly*, Vol.47, No.1/2 (Fall, 2006)
13. Fotion, N., “Paternalism”, in *Ethics*, Vol.89, No.2 (Jan., 1979)
14. Ericson E., Richard, “The <Second Economy> and Resource Allocation under Central Planning”, in *Journal of Comparative Economics*, No.8 (1984)
15. Fürst, Julianne, “Prisoners of the Soviet Self? – Political Youth Organisation in Late Stalinism”, in *Europe-Asia Studies*, Vol.54, No.3, 2002
16. Gabor R., Istvan, ”Second Economy in State Socialism: Past Experience and Future Prospects”, in *European Economic Review*, No.33 (1989)
17. Gathman, Christina, Welisch, Marijke, ”The Gorbachev Anti-Alcohol Campaign and Russia’s Mortality Crisis”, in *CESifo DICE Report*, Nr.4, 2012
18. Gheboianu, Matei, “The Functioning of Entry Requirements to Romanian Higher Education. Case Study: History Studies (1948-1989)”, in *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca*, Tomul LIII, Series Historica, 2014
19. Gomulka, Stanislaw, *Kornai's Soft Budget Constraint and the Shortage Phenomenon: A Criticism and Restatement*, în "Economics of Planning, Vol. 19, Nr. 1, 1985.
20. Gregory R., Paul, Aleksei Tikhonov, ”Central Planning and Unintended Consequences: Creating the Soviet Financial System, 1930-1939”, in *The Journal of Economic History*, Vol.60, No.4 (2000)
21. Grossman, Gregory, “The Structure and Organization of the Soviet Economy”, in *Slavic Review*, Vol.21, Nr.2 (Iunie, 1962)
22. Grossman, Gregory, “Reply”, in *Slavic Review*, Vol.21, Nr.2 (Iunie, 1962)
23. Grossman, Gregory, “A Note on the Fulfilment of the Fifth Five-Year Plan in Industry”, in *Soviet Studies*, Vol.8, Nr.4

24. Howard H., Judith, "Social Psychology of Identities", in *Annu.Rev.Sociol.*, 26, 2000, www.utexas.edu/courses/stross/ant393b_files/ARTICLES/identity.pdf, accesat la data 12.08.2017
25. Iordachi, Constantin, "Reconceptualizing the Social: Toward a New Socio-Cultural History in East-Central Europe", in *Archiva Moldaviae*, Supliment I (2014)
26. Jakopovich, Daniel, "Yugoslavia's self-management", <http://www.spokesmanbooks.com/Spokesman/PDF/117Jakopovich.pdf>, accesat la data 09.08.2017
27. Jones, Trevor, Ram, Monder, Paul Edwards, "Shades of Grey in the Informal Economy", in *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol.26, nr.9/10 (2006)
28. Kornai, Janos, "The Place of the Soft Budget Constraint Syndrome in Economic Theory", in *Journal of Comparative Economics*, Nr.26 (1998)
29. Kornai, Janos, "The Soft Budget Constraint", in *KYKLOS*, Vol.39 (1986)
30. Linden H., Ronald, "Socialist patrimonialism and the global economy: the case of Romania", in *International Organization*, Vol.40, No.2, "Power, Purpose, and Collective Choice: Economic Strategy in Socialist States" (1986)
31. Lonhart, Tamas, Țărău, Virgiliu, "Remembering the Old City, Building a New One – The Plural Memories of a Multiethnic City: The transformations associated with communism as remembered by Hungarian workers from Cluj/Kolozsvár/Klausenburg", in Ed. Maria Todorova, Augusta Dimou, Stefan Troebst, *Remembering Communism: Private and Public Recollections of Lived Experience in Southeast Europe*, Central European University Press, Budapesta, New York.
32. Manu, Florel, "Secretul lui Bachus – o poveste comunistă cu iz de băutură", in *Historia*, <https://www.historia.ro/sectiune/portret/articol/secretul-lui-bachus-o-poveste-comunista-cu-iz-de-bautura>, accesat la data 04.08.2017.
33. Manu, Florel, "Cazul Ștefănescu: Execuția unui capitalist român", in *Historia*, <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/cazul-stefanescu-executia-unui-capitalist-roman>, accesat la data 07.10.2017.
34. Maskin S., Eric, "Theories of the soft-budget constraint", in *Japan and the World Economy*, No.8 (1996)
35. McGraw A., Peter, Tetlock E., Philip, "Taboo Trade-Offs, Relational Framing, and the Acceptability of Exchanges", in *Journal of Consumer Psychology*, Vol.15, No.1, 2005

36. Montague, Richard, "Marx and Lenin's views contrasted", in *Socialist Standard*, No.1169 (Decembrie 2001), <https://www.worldsocialism.org/spgb/socialist-standard/2000s/2001/no-1169-december-2001/marx-and-lenins-views-contrasted>, accesat la data 09.08.2017c
37. Morey, Edward, "Budget Constraint", http://www.colorado.edu/economics/morey/2010/Lectures/2010_Lecture-BudgetConstraints.pdf, accesat la data 15.05.2014
38. Mureșan, Maria, "Romania's Integration in COMECON: The analysis of a failure", in *The Romanian Economic Journal*, An XI, Vol.4, Nr.30 (2008)
39. Mureșan, Maria, "Economia României în Anii Socialismului: Un model de dezvoltare de tip extensiv", in Coord. Ștefan Bosomitu, Mihai Burcea, *Spectrele lui Dej: Incursiuni în biografia și regimul unui dictator*, Polirom, Iași, 2010
40. Nădejde, Șerban, Pantea, Dorotty, Dumitrache, Adrian, Braulete, Ionica, „Romania: Consequences of Small Steps Policy”, in Muller, Bernhard, Finka, Maros, Lintz, Gerd (eds.), *Rise and Decline of Industry in Central and Eastern Europe: A comparative study of cities and regions in eleven countries*, Springer, 2004
41. O'Hearn, Dennis, "The Consumer Second Economy: Size and Effects", in *Soviet Studies*, Vol.32, No.2 (1980)
42. Onaciu, Vlad, „Constructing Socialism at Tehnofrig. A social history case-study into the ethnic structure of the Cluj workforce during the mid-1960s”, in *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Historia*, Vol.60, No.2, Decembrie 2015
43. Onaciu, Vlad, "Scriind despre sine: Autobiografii în Clujul perioadei comuniste", in Ed. Virgiliu Țărău, Ottmar Trașcă, Liviu Țărău, Valentin Orga, *Din modernitate spre contemporaneitate: Studii istorice dedicate lui George Cipăianu la împlinirea vârstei de 75 de ani*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2017
44. Pașca, Vlad, "Clienți la masa statului. Alimentația publică în România socialistă (1948-1989)", in Coord. Luciana M. Jinga, Ștefan Bosomitu, *Între Transformare și Adaptare. Aspectele cotidianului în regimul comunist din România*, Anuarul Institutului pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoriei Exilului Românesc, Vol.VIII, Polirom, Iași, 2013
45. Pittaway, Mark, "The Reproduction of Hierarchy: Skill, Working-Class Culture, and the State in Early Socialist Hungary", in *The Journal of Modern History*, Vol.74, No.4 (Decembrie 2002)

46. Randall E., Amy, „Revolutionary Bolshevik Work: Stakhanovism in Retail Trade”, in *The Russian Review*, Vol.59, Nr.3 (Jul., 2000)
47. Renooy H., Piet, ”The Informal Economy; an Urban Phenomenon?”, in *Journal of Housing and the Built Environment*, Vol.3, No.3 (1986)
48. Rév, István, “Just Noise”, http://w3.osaarchivum.org/files/2004/justnoise/Just_Noise_by_Istvan_Rev.pdf, accesat la data 12.08.2017
49. Rice A., Susan, „Human Health Risk Assessment of CO2: Survivors of Acute High-Level Exposure and Populations Sensitive to Prolonged Low-Level Exposure”, <http://www.netl.doe.gov/publications/proceedings/04/carbon-seq/169.pdf>, accesat la data de 19.06.2014
50. Sampson L., Steven, ”The Second Economy of the Soviet Union and Eastern Europe”, in *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol.493, No.120 (1987)
51. Service, Robert, ”Stalinism and the Soviet State Order”, in Ed. Harold Shukman, *Redefining Stalinism*, Frank Cass, Londra, 2003
52. Shaw, Charles, “Soldiers’ Letters to Inobatxon and O’g’ulxon: Gender and Nationality in the Birth of a Soviet Romantic Culture”, in *Kritika*, Vol.17, Nr. 3 (2016)
53. Sik, Endre, ”From the Second Economy to the Informal Economy”, in *Journal of Public Policy*, Vol.12, No.2 (April, 1992)
54. Sora, Andrei Florin, ”Organizarea Administrativ-Teritorială a Republicii Populare Române: Înființarea Raioanelor și Regiunilor”, in *Anuarul Institutului de Istorie „A.D. Xenopol”*, Tom XLIX, 2012
55. Sora, Andrei Florin, „Politizare și Politehnizare în România Comunistă. Repere Legislative privind Învățământul Superior (1948-1989)”, in *Arhivele Olteniei, Serie Nouă*, Nr.27, 2013
56. Theobald, Robin, ”Patrimonialism”, in *World Politics*, Vol.34, No.4 (Iulie 1982)

Lucrări speciale:

1. Zador, Andrei, *Tehnofrig: Monografie (Cronică ilustrată) septembrie 1949-decembrie 2001*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2016

Presă din perioada comunistă:

1. Ing. Anton, Ambrus, Ing. Ciurchea, Ioan, “Câteva observații referitoare la construcția de locuințe”, in *Făclia*, 22 octombrie 1966
2. Bara, Ioan, „Întrecerea continuă cu același avânt”, în *Făclia*, 17 mai 1961
3. Constantinescu, I., „Drumul frunțășiei”, in *Făclia*, 11 ianuarie 1962
4. Constantinescu, I., “Finisajul noilor apartamente”, in *Făclia*, 23 iulie 1964
5. Gherasim, N., „Discuții pe tema calității”, in *Făclia*, 18 august 1961
6. Gherasim, N., Ștefan, Gh., „Din nou despre deservirea exemplară”, *Făclia*, 19 octombrie 1961
7. Goia, I., „Muncitorii îi ajută pe ingineri”, in *Făclia*, 26 octombrie 1961
8. Goia, I., „În fiecare fază de producție – Muncă de calitate”, în *Făclia*, 1 decembrie 1961
9. Goia, Ion, „În întrecere, pentru îndeplinirea sarcinilor de plan”, în *Făclia*, 27 mai 1962
10. Ilie, I., „Întrecerea continuă”, în *Făclia*, 16 mai 1961
11. Lența, Victor, „Participarea tinerilor la întrecerea socialistă”, în *Făclia*, 2 martie 1965
12. Măngiurea, Valerian, „Fiecare inginer să rezolve într-un an cel puțin o temă tehnico-științifică: Interes pentru inițiativă Carbochim”, in *Făclia*, 24 februarie 1961
13. Marian, Ioan, „Folosirea capacității de transport interesează și beneficiarii”, *Făclia*, 5 octombrie 1961
14. Mezei, Francisc, „O gestionară conștiincioasă”, în *Făclia*, 28 ianuarie 1961
15. Mureșan, Teofil, “Calitatea proiectelor pentru electrificarea satelor”, în *Făclia*, 17 ianuarie 1963
16. Mureșan, Teofil, “Măsuri eficiente pentru electrificarea satelor”, in *Făclia*, 3 februarie 1963
17. Mureșan, Teofil, “Din nou despre electrificare satelor” in *Făclia*, 20 martie 1963
18. Ing. Nicolae, Iakab, “Folosirea creditelor pentru mica mecanizare”, in *Făclia*, 13 noiembrie 1963
19. Ing. Nistor, Ioan, Ambrus, Anton, “Posibilități multiple de ieftinire a construcțiilor”, in *Făclia*, 23 iunie 1966
20. Petruțiu, S., “Din activitatea mecanizatorilor”, in *Făclia*, 12 ianuarie 1962
21. Pop, Simion, “Noi construcții pentru oamenii muncii”, in *Făclia*, 5 noiembrie 1961
22. Someșan, Al., „Utilaje moderne, de calitate superioară”, in *Făclia*, 8 aprilie 1965
23. Ing. Stoleru, Sergiu, „Mecanizarea și automatizarea – direcții principale de efort”, in *Făclia*, 5 februarie 1966
24. Varga, A., “Blocurile de locuințe”, in *Făclia*, 6 august 1963

25. Varga, A., “Ce s-ar putea face pentru creșterea confortului în apartamente?”, in *Făclia*, 20 Noiembrie 1966
26. ***, “Din activitatea întreprinderii Vitadulci Cluj”, in *Făclia*, 2 februarie 1961
27. ***, “Calitate mai bună, sortimente noi, cantități de produse peste plan...”, in *Făclia*, 12 martie 1961
28. ***, *Făclia*, 30 martie 1961
29. ***, „Fruntași în munca de calitate de la Fabrica de ciment din Dej”, in *Făclia*, 2 aprilie 1961
30. ***, “Contribuții noi la îmbunătățirea calității produselor”, in *Făclia*, 15 aprilie 1961
31. ***, “Mecanizarea – în centrul atenției”, in *Făclia*, 15 aprilie 1961
32. ***, „Fruntași în munca de calitate de la uzina Unirea Cluj”, in *Făclia*, 3 iunie 1961
33. ***, „Fruntași în munca de calitate”, în *Făclia*, 3 iunie 1961
34. ***, „Un bun organizator al producției”, in *Făclia*, 8 iulie 1961
35. ***, „Toate cunoștințele în slujba producției”, in *Făclia*, 22 noiembrie 1961
36. ***, „Cuvântul este respectat încă din primele zile”, în *Făclia*, 6 ianuarie 1962
37. ***, „Fruntași în producție de la Întreprinderea de reparații auto nr.5 Cluj”, în *Făclia*, 18 ianuarie 1962
38. ***, „Muncitori harnici, fruntași în întrecerea socialistă”, în *Făclia*, 30 ianuarie 1962
39. ***, *Făclia*, 18 martie 1962
40. ***, „Fruntași în întrecere”, în *Făclia*, 14 iunie 1962
41. ***, *Făclia*, 1 noiembrie 1962
42. ***, *Făclia*, 2 martie 1963
43. ***, “Cum pot fi recuperate întârzierile în electrificarea satelor”, in *Făclia*, 23 iunie 1963
44. ***, „Noi angajamente în întrecerea socialistă”, în *Făclia*, 15 ianuarie 1964
45. ***, „Angajamentele colectivelor de muncă în întrecerea socialistă”, în *Făclia*, 26 ianuarie 1964
46. ***, „Cinste fruntașilor în întrecerea socialistă”, in *Făclia*, 6 martie 1964
47. ***, „Oamenii muncii din întreprinderile regiunii își iau însuflețite angajamente în întrecerea socialistă pe 1966”, în *Făclia*, 20 ianuarie 1966
48. ***, „Oamenii muncii din întreprinderile regiunii își iau însuflețite angajamente în întrecerea socialistă pe 1966”, în *Făclia*, 21 ianuarie 1966
49. ***, ”Însuflețite Angajamente în Întrecerea Socialistă pe 1966”, în *Făclia*, 22 ianuarie 1966

50. ***, ”Angajamente în Întrecerea Socialistă pe 1966”, în *Făclia*, 27 ianuarie 1966

51. ***, „Noi angajamente în întrecerea socialistă”, în *Făclia*, 29 ianuarie 1966

Presă contemporană

1. Cosmeanu, Marius, “Inundațiile din 1970. Acțiunile Securității pentru atragerea de ajutoare externe” in *România Liberă*, 18 ianuarie 2015, <http://romanalibera.ro/aldine/delasarea-secului/inundatiile-din-1970--sctiunile-securitatii-pentru-atragerea-de-ajutoare-externe--prima-parte--364148>, accesat la 02.08.2017
2. Schrodt, Paul, ”The 10 biggest blockbuster movies of all time, and how much they raked in” in *Business Insider*, 28 September 2016, <http://www.businessinsider.com/the-highest-grossing-movies-of-all-time-adjusted-for-inflation-2016-9>, accesat la data 27.08.2017

Teze de doctorat

1. Cazan, Marius Traian, *Dinamica Habitatului Urban în București, 1948-1989. Construcții, dotări, percepții*, Coord.șt. Prof.univ.dr. Bogdan Murgescu, Universitatea din București, 2014
2. Orzac, Dorina, *Regimul Comunist din România: Studiu de Caz Maramureș. 1945-1964*, Coord.Prof.univ.dr. George Cipăianu, Univeristatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2007
3. Pașca, Vlad, *Cincinalul 1971-1975 în România Socialistă: Mecanismul decizional între tentații tehnocrate și primatul politicului*, Coord. Prof.univ.dr. Bogdan Murgescu, București, 2015
4. Pop, Dorina Roxana, *Fizionomii Urbane și Structuri Demografice în Transilvania. Cluj 1919-1979*, Coord. Prof.univ.dr. Ioan Bolovan, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2015
5. Scrob, Mircea-Lucian, *From Mămăligă to Bread as the Core Food of Romanian Villagers: A Consumer-Centered Interpretation of a Dietary Change (1900-1980)*, Dissertation in History, Coord. Constantin Iordachi, Budapest, 2015
6. Zoltan, Novak Csaba, *Politica P.C.R. față de Minoritățile Naționale 1948-1975*, Academia Română, Institutul de Istorie “Nicolae Iorga”, București, 2010

Beletristică

1. Orwell, George, *Nineteen Eighty-Four*, Penguin Books, Londra, 2003

2. Orwell, George, *Animal Farm*, David Campbell Publishers, Londra, 1993
3. Preda, Marin, *Moromeții, Volumul I*, Editura Albatros, București, 1987
4. Preda, Marin, *Moromeții, Volumul II*, Editura pentru literatură, 1967
5. Rebreanu, Liviu, *Ion*, Editura Albatros, București, 1994

Interviuri de istorie orală:

1. Interviu cu N.D., la data de 27.12.2012.
2. Interviu cu Țibrea Victoria, la data de 14.11.2013.
3. Interviu cu Crăciun Ilisie, la data de 24.11.2013.
4. Interviu cu M.O., la data de 16.02.2014.
5. Interviu cu O.I., la data de 01.03.2014.
6. Interviu cu S.I., la data de 20.02.2014.
7. Interviu cu V.A., aprilie 2014.
8. Interviu cu V.T., aprilie 2014.

Memorii

1. Florescu, Gheorghe, *Confesiunile unui cafegiu*, Humanitas, București, 2008

Dicționare și enciclopedii

1. ***, *DEX: Dictionarul Explicativ al Limbii Romane*, Ediția a II-a, Univers Enciclopedic, București, 1998
2. ***, *Longman Dictionary of English Language and Culture*, Sixth Edition, Longman, Harlow, 2003
3. ***, *The Penguin Dictionary of Sociology*, Fifth Edition, Penguin Books, London, 2006
4. ***, *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, Eight Edition, Oxford University Press, Oxford, New York, 2010
5. Borgatta F., Edgar, Montgomey J.V., Rhonda, *Encyclopedia of Sociology*, Second Edition, Vol.1, Macmillan Reference USA, New York, 2000
6. Ed. Turnbull, Joanna, Lea, Diana, Parkinson, Dilys, Philips, Patrick, Francis, Ben, Webb, Suzanne, Bull, Victoria, Ashby, Michael, *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, International Student's Edition, Oxford University Press, Oxford, New York

Lucrări de statistică

1. ***, *Recensământul Populației din 21 februarie 1956, Structura Demografică a Populației, Numărul și repartizarea teritorială a populației; starea civilă; naționalitate; limba maternă; nivel de instruire; familii*; Direcția Generală de Statistică
2. ***, *Anuarul Statistic al Regiunii Cluj, 1960*, Direcția Regională de Statistică, București
3. ***, *Anuarul Statistic al R.P.R., 1961*, Direcția Centrală de Statistică, București, 1961

Dicționare și enciclopedii online

1. <https://www.britannica.com>
2. www.businessdictionary.com
3. <https://dexonline.ro>
4. <http://medical-dictionary.thefreedictionary.com>
5. <https://en.oxforddictionaries.com>
6. dictionary.cambridge.org
7. www.investopedia.com
8. <http://www.merriam-webster.com>

Filme artistice

1. *B.D. la munte și la mare*, Regizor: Mircea Drăgan, Scenarist: Mircea Drăgan, Nicolae Tic, Premiera: 20 decembrie 1971, Durata: 100 minute, Țara: România
2. *Buletin de București*, Regizor: Virgil Calotescu, Scenarist: Francisc Munteanu, Distribuitor: Româniafilm, Premiera: 28 februarie 1983, Durata: 88 minute, Țara: România.
3. *Secretul lui Bachus*, Regizor: Geo Saizescu, Scenarist: Titus Popovici, Distribuitor: Româniafilm, Premiera: 5 martie 1984, Durata: 114 minute, Țara: România.
4. *Secretul lui Nemesis*, Regizor: Geo Saizescu, Scenarist: Titus Popovici, Distribuitor: Româniafilm, Premiera: 2 noiembrie 1987, Durata: 113 minute, Țara: România

Link-uri internet

1. <http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/dead+space>, accesat la data de 19.06.2014
2. <http://www.romedic.ro/fibroza-pulmonara>, accesat la data de 19.06.2014
3. <http://www.romedic.ro/silicoza>, accesat la data de 19.06.2014
4. <http://www.clujonline.com/ro/istoric.htm>, accesat la data 20.09.2016

5. <http://ziuadecj.realitatea.net/life--and--style/firme-clujene-care-au-scris-parte-din-istoria-orasului--129279.html> , accesat la data 20.09.2016
6. <http://citynews.ro/eveniment-15/ce-mai-ramas-din-fabricile-si-uzinele-clujului-86443> , accesat la data 20.09.2016
7. <https://www.britannica.com/topic/treaties-of-Brest-Litovsk>, accesat la 30.03.2017
8. <https://www.britannica.com/event/Russian-Revolution-of-1917>, accesat la 30.03.2017
9. www.comunismulinromania.ro/index.php/1952-constitutie/, accesat la 30.04.2017
10. <http://mymultiplesclerosis.co.uk/bi/consumerism-big-ideas/>, accesat la 28.05.2017
11. <https://www.britannica.com/topic/Taylorism>, accesat la data de 21.06.2017
12. www.businessdictionary.com/definition/informal-economy.html, accesat la data 25.06.2017
13. https://en.oxforddictionaries.com/definition/grey_economy, accesat la data 25.06.2017
14. dictionary.cambridge.org/dictionary/english/grey-market, accesat la data 25.06.2017
15. www.investopedia.com/terms/g/greymarket.asp, accesat la data 25.06.2017
16. dictionary.cambridge.org/dictionary/english/black-market, accesat la data 26.06.2017
17. <http://www.merriam-webster.com/dictionary/black%20market>, accesat la data 26.06.2017
18. www.businessdictionary.com/definition/black-market.html, accesat la data 26.06.2017
19. <https://www.britannica.com/topic/black-market>, accesat la data 26.06.2017
20. <http://www.monitoruljuridic.ro/act/cod-penal-din-21-iunie-1968-emitent-marea-adunare-na-ional-publicat-n-buletinul-oficial-nr-38070.html>, accesat la data 27.06.2017
21. <http://www.agerpres.ro/destinatie-romania/2014/08/26/destinatie-romania-brandurile-de-traditie-ale-clujului-farmec-clujana-ursus-si-napolact>, accesat la 29.06.2017
22. <http://ziuadecj.realitatea.net/eveniment/cea-mai-veche-fabrica-din-cluj-functioneaza-de-un-secol-si-jumatate-galerie-foto--video--96522.html>, accesat 05.07.2017
23. <http://citynews.ro/eveniment-15/mostenitoarea-imperiului-clujana-217365>, accesat la data 05.07.2017
24. <http://jurnalul.ro/special-jurnalul/clujana-cu-dragoste-70301.html>, accesat la data 05.07.2017
25. http://adevarul.ro/locale/cluj-napoca/marea-devalizare-industriei-romanesti-fabrica-incaltaminte-clujana-poveste-bani-politicieni-deces-suspect-1_54cf3a2c448e03c0fd334bd0/index.html, accesat la data 05.07.2017

26. <http://ziuadecj.realitatea.net/cultura/statuie-disparuta-fara-urma--33803.html>, accesat la data 05.07.2017
27. <https://www.nottingham.ac.uk/history/people/siobhan.hearne>, accesat la data 19.07.2017
28. legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/180, accesat la data de 20.07.2017
29. <http://www.cinemagia.ro/filme/buletin-de-bucuresti-328/>, accesat la data de 20.07.2017
30. <http://www.ggdc.net/maddison/maddison-project/home.htm>, accesat la data de 26.07.2017
31. <http://www.legex.ro/Legea-638-1946-92.aspx>, accesat la data 04.08.2017
32. <http://www.legex.ro/Legea-284-1947-103.aspx>, accesat la data 04.08.2017
33. <http://www.legex.ro/Legea-30-1978-657.aspx>, accesat la data 04.08.2017
34. <http://www.monitoruljuridic.ro/act/decret-nr-210-din-14-iunie-1960-privind-regimul-mijloacelor-de-plata-straine-metalelor-pretioase-si-pietrelor-pretioase-emitent-marea-adunare-nationala-136.html>, accesat la data 04.08.2017
35. <http://www.monitoruljuridic.ro/act/acord-din-13-ianuarie-1970-intre-guvernul-republicii-socialiste-romania-si-guvernul-republicii-socialiste-federative-iugoslavia-privind-micul-traffic-de-calatori-in-zona-de-frontiera-emitent-21495.html>, accesat la data 04.08.2017
36. <https://www.youtube.com/watch?v=Y-Y-z-jz9Nc>, accesat la data 04.08.2017
37. <http://www.cinemagia.ro/filme/bd-la-munte-si-la-mare-3340/>, accesat la data 04.08.2017
38. <http://www.cinemagia.ro/filme/secretul-lui-bachus-4451/>, accesat la data 04.08.2017
39. <http://www.carbochim.ro/despre-noi/despre-companie.html>, accesat la data 06.08.2017
40. <http://hcl.harvard.edu/collections/hpsss/index.html>, accesat la data 12.08.2017
41. <http://www.cinemagia.ro/filme/secretul-lui-bachus-4451/>, accesat la data 12.08.2017
42. <http://www.investopedia.com/terms/f/fiatmoney.asp>, accesat la data 07.08.2017
43. <http://www.guinnessworldrecords.com/world-records/highest-box-office-film-gross-inflation-adjusted/>, accesat la data 27.08.2017
44. <http://calculatorgames.info/mogul/>, accesat la data 27.08.2017
45. <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1959-07-24.pdf>, accesat la data 01.09.2017
46. <http://dexonline.ro/definitie/merceolog>, accesat la data 17.09.2017

47. <https://dexonline.ro/definitie/trust> , accesat la data 17.09.2017
48. <http://www.gorjeanul.ro/realitatea-gorjeana/cooperatia-de-consum-intre-ce-a-fost-si-ce-a-ajuns#.WcH1BYyCw2z>, accesat la data 17.09.2017